

Антропологічний матеріалізм Людвіга Фейєрбаха

Олена Кобець, Микола Кітов

Національний університет харчових технологій

Філософія Фейєрбаха є завершальним етапом класичної німецької філософії і початком епохи матеріалізму як в німецькій, так і в світовій філософії. Багатство, яскравість ідей і його дотепність дивним чином поєднуються з нестійкістю його поглядів. Сам про себе він говорив, що його першою думкою був бог, другий – розум, а третьою і останньою – людина. Він пережив три фазиси філософії, які проглядаються у всій історії людства, і зупинився на останньому.

Згідно антропологічного матеріалізму Л. Фейєрбаха, людина як психофізична єдність душі і тіла є досконалою частиною нескінченної в часі і просторі природи. Мислитель писав: «Людина – це вища істота природи» [1, Т. 1, с. 190]. Безумовно вона наділена пристрастями, які впливають на її ціннісні орієнтири, забезпечують захисну реакцію, діють як з егоїстичними цілями, так і досягають найвищих цілей. Термін «егоїзм» в сучасному розумінні навантажений негативними інтонаціями, але слід зауважити, що в контексті робіт Л. Фейєрбаха він має дещо інший сенс. Філософ зазначав, що егоїзм може бути різним: він може бути як добрим, співчутливим, так і нелюдським, злим і корисливим. Мислитель стверджував, що «індивідуальність – це неподільність, єдність, цілісність, нескінченність з голови до ніг, від першого до останнього атома, наскрізь, всюди я, індивідуальна істота» [2 Т. 2, с. 496]. Але індивідуалізм, або, як сказав би Л.Фейєрбах, «егоїзм по відношенню до себе», знаходить ціннісну завершеність тільки тоді, коли, будучи самовідреченим, борг «Я» диктується наявними «Ти».

Релігія завжди відображала ціннісні орієнтири роду людського, і не дивно те, що мислитель, елімінувавши традиційний релігійний зміст, запропонував вважати релігію найвищою цінністю людства. Вищою цінністю, істинною релігією, на думку Л. Фейєрбаха, повинні стати філософія, етика, освіта і політика – тобто те, що направляє людину до гармонійного, морального співіснування з модусом «Ти» і суспільством. Релігія споконвіку визначала ціннісне ставлення до себе завдяки наявності ідеї загробного життя.

Найвищою цінністю мислитель вважав любов - «Істинність життя і істинність індивідуальності спирається тільки на істинність почуттів. Життя – це любов» [2, Т. 1, с. 496–497]. Любов є співчуття, вона відрізняє буття від не буття, вона є пристрастю, «і тільки пристрасть є ознака буття» [2; Т. 2, с. 184]. Цінність людських взаємин гостро виявляє себе в ХХ ст., або, як назвав його А. Камю, в «столітті страху». У Л. Фейєрбаха любов виступає як принцип людського буття. Єднання чоловічого і жіночого є умовою людської спільноти, яку Л.Фейєрбах називає родом. Філософ зазначав, що любов це – «єднання мислення і буття. Буття – це жінка, мислення – чоловік» [2, Т. 1, с. 178].

У творчості Л. Фейєрбаха любов до іншої людини укупі з розумним егоїзмом, яка заснована на порозумінні, стає не тільки сутністю його нової релігії, але і, в сукупності з цінностями істини, щастя, свободи та філософії, утворює ціннісний фундамент спадщини німецького мислителя. Ці цінності детермінують прагнення людини сьогодні до гармонійного і ціннісного співіснування особи і суспільства.

Використана література:

1. Фейєрбах Л. Сочинения : в 2 т. Т. 1, 2. М., 1955.
2. Фейєрбах Л. Избранные философские произведения : в 2 т. Т. 1, 2. М., 1955.